

Eurodiaconias riktlinjer om hantering av antiziganism

Januari 2017

Eurodiaconia

Eurodiaconia är en [dynamisk samling](#) organisationer runt om i Europa som har sin grund i den [kristna tron](#), som arbetar i en diakonal tradition, och som strävar efter ett [solidariskt, jämlikt](#) och [rättvist](#) Europa. I egenskap av [det främsta diakonala nätverket i Europa](#), sammanlänkar vi organisationer, institutioner samt kyrkor och tillhandahåller [sociala tjänster](#), [hälsotjänster samt utbildning](#) med kristna värderingar i fler än 30 europeiska länder.

Vi sammanför medlemmar för att de ska kunna [lära sig av varandras metoder](#), [påverka socialpolitik](#) och [diskutera diakonins roll i dagens Europa](#).

Utgivare: Heather Roy

Författare: Stephan Burger

Inledning

Antiziganism anses i allt högre grad vara ett av de största hindren för att inkludera romer i samhället på ett hållbart sätt. Dess historiska rötter går djupt och fortsätter att skilja ut Europas största etniska minoritet från övriga medborgare. Även om viktiga initiativ för att ta upp problemet har tagits på EU-nivå¹, fortsätter romerna att utsättas för diskriminering, segregering och våld.

Termen "antiziganism" syftar till "en specifik typ av rasism mot romer, sinti, och andra grupper som ofta stigmatiseras som 'zigenare' i allmänhetens ögon".² Till skillnad från andra typer av rasism, är den relativt socialt accepterad: fördomar och diskriminerande attityder är vanliga, i synnerhet i de av EU:s medlemsländer som har större romska befolkningar. Fördomarna möter dessutom inte mycket motstånd eftersom de anses vara berättigade och legitima. I en undersökning från Eurobarometer år 2012 framkom det att tre av fyra européer anser att romer är en grupp som riskerar att diskrimineras.³ En Eurobarometer-enkät från 2006 indikerade att 24 procent av alla européer kände sig obekväma med tanken på att ha en romsk granne. Som jämförelse kan nämnas att enbart sex procent av enkätens respondenter kände sig obekväma med tanken på grannar med en annan etnisk bakgrund.⁴

Antiziganism har en ogynnsam effekt på bilden av romer i den offentliga debatten. Den motverkar lika möjligheter till utbildning och på arbetsmarknaden, den förhindrar romska samhällens hopp om förändring, och den

underminerar beslutfattares politiska vilja att (öppet) vidta konkreta åtgärder.

Vilken roll spelar diakonala aktörer?

Eurodiaconia är en europeisk sammanslutning av kristna organisationer som arbetar med sociala tjänster och social rättvisa och bekämpar fattigdom samt social marginalisering. Eurodiaconia består av diakonala avdelningar med kyrkor och frivilligorganisationer. Tillsammans fokuserar de på att tillhandahålla sociala tjänster och hälsovårdstjänster till personer som befinner sig i samhällets marginaler. De erbjuder hjälp med exempelvis mat och skydd, rådgivning, språkkurser och yrkesutbildning.

Flera av Eurodiaconias medlemmar arbetar med romer. Sedan 2009 har de regelbundet utbytt erfarenheter och projektmetoder, och bidrog till EU:s främjande av romsk inkludering inom ramen för Eurodiaconias nätverk för romer. Men fram till helt nyligen har ingen särskild vikt lagts vid att utforska vilken roll diakoni kan spela vid hanteringen av antiziganism.

Detta förändrades 2016, då Eurodiaconia ägnade sitt årliga nätverksmöte för romsk inkludering åt ämnet antiziganism. Nätverksmötet ägde rum i Uppsala 6–7 oktober och Svenska kyrkan var värd. Syftet var att utforska hur diakonala aktörer kan synliggöra problemen som kyrkor och hjälporganisationer. Ett annat syfte var att identifiera områden där man kan vidta konkreta åtgärder. Eurodiaconias

---

¹ Se 'Antigypsyism. A reference paper', s. 4, <http://antigypsyism.eu/wp-content/uploads/2016/10/Antigypsyism-reference-paper-Layouted-version.pdf>

² Se 'Antigypsyism. A reference paper', s. 3, <http://antigypsyism.eu/wp-content/uploads/2016/10/Antigypsyism-reference-paper-Layouted-version.pdf>

[content/uploads/2016/10/Antigypsyism-reference-paper-Layouted-version.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_en.pdf)

³ Se http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_en.pdf

⁴ Se http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_263_en.pdf

medlemmar utvecklade riktlinjer för arbetet mot antiziganism, baserat på nätverksmötets presentationer och gruppdiskussioner.

Hur ska dessa riktlinjer användas?

Följande sidor beskriver de främsta aspekterna för en diakonal strategi mot antiziganism. De kombinerar insikter från medlemmar som verkar i olika nationella kontexter, samarbetar med olika partner och fokuserar på olika tematiska områden. Riktlinjerna är inte tänkta att utgöra någon universallösning. De strävar i stället efter att illustrera mängden potentiella åtgärder som kan vidtas i allmänhet; i praktiken kan individuella organisationer och kyrkor välja de åtgärder som ligger mest i linje med deras egen inriktning och

expertis. Varje tematisk del av riktlinjerna beskriver konkreta initiativ som föreslagits av medlemmarna, och följs av ett konkret och aktuellt projektexempel från Eurodiaconias medlemmar.

Riktlinjerna är avsedda att vara en flexibel resurs som kan uppdateras i enlighet med nya projektidéer. Vi vill även varmt uppmuntra våra medlemmar att översätta dessa riktlinjer till deras respektive nationella språk för ytterligare spridning. Om du har ytterligare frågor eller kommentarer, kontakta gärna Anne-Sophie Wislocki, policyhandläggare som arbetar med romsk inkludering hos Eurodiaconia:

Anne-sophie.wislocki@eurodiaconia.org.

I. Förändra berättelsen

Den främsta manifestationen av antiziganism består av allmänna fördomar och negativa stereotyper ("romer är kriminella", "romer vill inte arbeta" osv.) som upprepas och cementeras via medier. Det finns ett stort behov av att förändra skildringen av romer i den offentliga debatten.

- » Undvik att göra romerna till offer, eftersom det kan försvaga grupperna och underminera deras roll som aktiva deltagare i förändringen.
- » Var vaksam på och engagera dig i hur romer presenteras i media, för att kunna identifiera och belysa fördomar och stereotyper.
- » Öka medvetenheten om konkreta fall då romer diskrimineras.
- » Främja romernas direkta deltagande i det offentliga samtalet och uppmuntra till en dialog mellan romer och icke-romer via specifika åtgärder, såsom utställningar, festivaler, konferenser och workshops.

Projekt: "Hirundo Drop-in Center", Finland

Hirundo drop-in-center i Helsingfors grundades 2008 och är resultatet av ett samarbete mellan Helsingfors diakoninstitut, Helsingfors socialtjänst och Helsingfors kyrkliga samfällighet. Centrets mål är att bekämpa den höga risken för fattigdom och uteslutning bland romska migranter. Centret möter ca 2 000 migranter varje år, och hjälper till med rådgivning och information inom olika områden, såsom anställning samt barns och kvinnors rättigheter.

Centret arbetar även med policyfrågor, ger röst till romska migranternas behov och intressen (det har exempelvis reagerat på förslagen lagstiftning om att förbjuda tiggeri och har föreslagit hälso- och sjukvårdstjänster för papperslösa migranter). Centret bekämpar även stereotyper och betonar den romska kulturens mångfald.

Centret drivs av tre anställda med stöd av ett tjugotal volontärer. Både finska romer och romska migranter är engagerade och hjälper till med sociala tjänster, både som anställda och som volontärer. Aktiviteter planeras, implementeras och utvärderas tillsammans med romerna själva.

II. Främja solidaritet genom mångfald

I dessa tider av ökande nationalism och främlingsfientlighet har de diakonala organisationerna en viktig roll i att upprätthålla jämlikhet, solidaritet och mångfald som centrala bibliska principer.

- » Främja universell mänsklig värdighet och ömsesidig respekt som förutsättningar för att kunna utveckla inkluderande samhällen.
- » Betona värdet av mångfald som något som berikar samhället. Utmana underförstådda antaganden att majoriteten i samhället är kulturellt överlägsen.
- » Öka medvetenheten om den romska kulturens mångsidighet och betona dess representanters individualitet. Undvik att presentera en enkelspårig bild av romerna, för att bekämpa stereotyper.

Projekt: "Förskolor för socialt utsatta barn", Rumänien

Fundația Creștină Diakonia (Den kristna stiftelsen Diakonia) driver för närvarande förskolor för socialt utsatta barn (varav flera romer) på 15 platser runt om i Rumänien. Förskolorna erbjuder stöd med läsläsning för att uppnå bättre studieresultat, uppmuntrar ett gott uppförande, och ökar medvetenheten om vikten av hygien, undervisar i religion och strävar efter att bygga bättre relationer mellan barnens familjer och lokalsamhällena. Förskolorna erbjuder ett omfattande stöd med hjälp av samarbete med lokala och nationella myndigheter, kyrkor, skolor, vårdcentraler och Generaldirektoratet för socialt bistånd och skydd av barn i Cluj. Förskolorna ger stöd till över 500 barn.

Förskolorna drivs av 45 anställda (socialarbetare, pedagoger och romska brobyggare) och får hjälp av 10–15 lokala och utländska volontärer. De samarbetar med Fakulteten för socialt arbete och erbjuder även praktikantplatser för studenter. Barnens föräldrar är inblandade i att arrangera evenemang för barnen och har möjlighet delta i tematiska seminarier.

III. Stöd till inkluderande kyrkliga gemenskaper

Kyrkor har historiskt sett spelat en ambivalent roll i processen för romsk inkludering; kyrkorna runt om i Europa har erbjudit olika typer av stöd till dem som lider nöd, bl.a. romerna. Men det finns även flera fall där kyrkor har spelat en negativ roll och har spridit antiziganism, antingen genom att aktivt stödja institutionella förespråkare för antiziganism eller genom att underlåta att protestera. På senare år har vissa kyrkor utfärdat offentliga ursäkter för det som skett i synnerhet i de nordiska länderna. När det handlar om antiziganism spelar kyrkorna en viktig roll i att slå an en ny ton.

- » Bekämpa diskrimineringen av romer inom och bortom kyrkans område, med hjälp av evangeliets budskap, och betona principen att alla människor är skapade till Guds avbild och därför är jämlika.
- » Uppmuntra den kyrkliga gemenskapen till att överbrygga klyftan mellan romer och icke-romer och till att utveckla partnerskap med romska och icke-romska civila samhällsorganisationer som arbetar för romernas sak.
- » Utforska sätt att inte behandla romer enbart som en målgrupp som tar emot hjälp. Skapa istället tillfällen för integration mellan romer och kyrkan och för samarbete i att sprida evangeliet.

Projekt: "Ungersk nationell reformert mission för romer"

Den reformerta kyrkan i Ungern har tagit initiativ till en mission för romer där den uppmuntrar församlingar att bli mer öppna och att vara mer integrerande. Målet är att öka social solidaritet och att minska spänningarna mellan majoritetssamhället och minoritetsgrupperna.

Missionen utbildar pastorer, lärare och medarbetare i hur de ska integrera romer i kyrkan och samhället, sprider information om romernas kultur och utmanar stereotyper. Deras webbsida och publikationer innehåller berättelser, exempel på goda metoder och uppdaterad information om romers situation i Ungern. Utöver att organisera nationella sammankomster, uppmuntrar missionen även församlingar till att kontakta romska familjer för att organisera möten och gemensamma verksamheter som ska hjälpa till att övervinna missnöje mellan olika grupper i samhället. Ett brett spektrum av församlingsprojekt stöttar romska barns utbildning, från daghem till universitetsnivå, och främjar integrationen i samhällslivet.

Missionens nationella kontor har sex anställda som arbetar med insamling av medel, planering och projektimplementering i hela landet. Arbetet stöds dessutom av ca 200 romska och icke-romska volontärer. Enskilda församlingar samarbetar med kommuner, sociala institutioner, skolor och romska samhällen. Det finns ett nationellt samarbete mellan kyrkliga institutioner och andra tjänster, övriga icke-statliga organisationer och statliga myndigheter.

IV. Öka utrymmet för romernas självbestämmande

Processen för att inkludera romer, inklusive bekämpandet av antiziganism, ska inte utformas och implementeras utan en meningsfull medverkan av romer. Romerna behöver lika möjligheter till utbildning och arbete för att kunna delta i förändringen på lika villkor.

- » Främja jämlikhet i utbildning för att överbrygga gapet mellan romer och icke-romer och för att garantera lika möjligheter för barn.
- » Främja anställningsmöjligheter för romer i syfte att tackla stereotyper och att möjliggöra deltagande i samhället fullt ut.
- » Uppmuntra organisationer som främjar romsk inkludering till att anställa romska socialarbetare, som kan vara brobyggare mellan romska grupper och myndigheter.
- » Uppmuntra organisationer som främjar romsk inkludering till att anställa romer med en högre utbildning på chefspositioner och till projektledning, för att ge dem möjligheten att spela en aktiv roll i strategiskt beslutsfattande.

Projekt: "Stöd egenmakt med hjälp av stöd till anställning", Rumänien

Kirkens nødhjelp i Norge och Svenska kyrkan har sedan 2004 varit i partnerskap med Fundatia Umanitara Pacea (FUP), en icke-statlig organisation som grundats av Franciskanerorden år 2000. FUP arbetar för att stötta fattiga familjer i och runt staden Roman i Rumänien, där över 80 % av familjerna har en romsk bakgrund. FUP fokuserar på en romsk grupp med ca 1 000 invånare som bor i stadens utkanter. De bor i en gammal ladugård som kommunen har ställt till deras förfogande. Invånarna har inte tillgång till några sanitära anläggningar. Deras chanser till anställning och till att integreras i lokalsamhället begränsas av stigma och kulturella hinder.

FUP samarbetar sedan 2014 med en plantskola nära den romska bosättningen. Där får ca 20 personer, som alla har romsk bakgrund, yrkesutbildning inom trädgårdsarbete. Projektet fokuserar på produktion av lavendel och försäljning av lavendelprodukter. Plantskolan odlar dessutom trädgårdsväxter och erbjuder trädgårdstjänster till privatpersoner.

V. Öka medvetenheten om romsk kultur och historia

En orsak till fördomar är bristen på tillförlitlig kunskap. En ökad medvetenhet om den romska kulturens historia, mångsidighet, traditioner och värderingar är viktig för att bekämpa ett narrativ som präglas av stereotyper.

- » Sprid kunskap om den romska kulturen via medier, konferenser, kampanjer och i skolor. Berätta historier och främja historieberättande åt båda håll.
- » Öka allmänhetens medvetenhet om den systematiska segregationen, diskrimineringen och förföljelsen som romerna har drabbats av i det förflutna, och fortsätter uppleva i dag. Betona vikten av att lära sig av det förflutna för att undvika att upprepa det.

Projekt: "Budkavle", Sverige

Svenska kyrkans projekt "Budkavle" symboliseras av en del av en orgelpipa som fungerar som en budkavle som reser från församling till församling. Den reser landet runt som en budkavle och öppnar dörrarna till församlingarna. När den når församlingen hålls flerspråkiga gudstjänster tillsammans med resande. Traditionella resandesånger inkorporeras i liturgin, ackompanjerade av dragspel och andra instrument. Varje gång orgelpipan skickas vidare graveras datumet och namnet på dess nya hem in i den.

Sedan den första gudstjänsten, i Göteborg, har budkavlén passerat ett antal platser. På varje plats hålls en högmässa med budkavlens budskap i fokus. I samband med gudstjänsterna anordnas seminarier, utställningar och möten med resande som berör områdets historia.

Kyrkoherden i Mariefred, Torbjörn Burvall, har kommenterat: "Folk känner till att denna grupp finns, men de vet vanligtvis väldigt lite om dess kultur och historia. Resandefolket har blandat sig med majoritetsbefolkningen på bekostnad av sitt kulturella arv, som är ett arv som flera av dem skäms över. Då allt fler resande runt om i landet har gett sig till känna för att delta i projektet, hoppas kyrkan att detta kommer bidra till att människor känner sig stolta över att vara en del av resandefolket."

VI. Samordning av påverkansarbete

Bekämpandet av antiziganism måste även inkludera en dialog med institutioner och politiska beslutsfattare. Diakonala organisationer bör engagera sig i partnerskap och vidta stödåtgärder på lokal, nationell och europeisk nivå.

- » Införliva ett brottsbekämpande perspektiv i påverkansarbetet genom att systematiskt rapportera om övergrepp mot romer (inklusive sådana som begås av brottsbekämpande myndigheter).
- » Bevaka relevanta policyer och ge viktig återkoppling, exempelvis via skuggrapportering om romers situation i lokala och nationella sammanhang.
- » Identifiera och engagera relevanta intressenter vid icke-statliga organisationer och myndigheter. Upprätta samarbeten med andra aktörer som verkar för romsk inkludering och främjar mänskliga rättigheter för att uppnå en större effekt i påverkansarbetet.
- » Investera i kapacitetsuppbyggnad för statliga organ, de som arbetar med sociala tjänster och kyrkor som arbetar med romer för att säkerställa att de arbetar med behoven på ett vettigt och effektivt sätt.

Projekt: Skuggrapport om minoritetsrättigheter, Sverige

I juni 2016 presenterade det svenska regeringskansliet sin periodiska rapport om vilka framsteg som hade gjorts rörande implementeringen av minoritetskonventionen till Europarådet. Svenska kyrkan presenterade kort därefter sin skuggrapport om nationella minoriteters situation i Sverige. Den kritiserade bl.a. den låga nivån av språkundervisning på romani och bristen på romsk litteratur på biblioteken. Skuggrapporten genererade ny uppmärksamhet från media om behandlingen av de nationella minoriteterna och blev en viktig grund för en ytterligare dialog med regeringen.

Eurodiaconia

Rue Joseph II 166
1000 Bruxelles
Belgium

Tel: +32 (0)2 234 38 60

Fax: +32 (0)2 234 38 65

E-mail: office@eurodiaconia.org

@eurodiaconia

Eurodiaconia

Eurodiaconia.Brussels

eurodiaconia

eurodiaconia.org

Eurodiaconia är en sammanslutning av 47 organisationer som ägnar sig åt socialt arbete, hälso- och sjukvård, med den kristna tron som bas, som arbetar för social rättvisa. Eurodiaconia är registrerad som en ideell organisation i Belgien. Denna publikation har fått ekonomiskt stöd från Europeiska unionens program för sysselsättning och social innovation "EaSI" (2014-2020). För mer information hänvisas till: <http://ec.europa.eu/social/easi>. Informationen i denna publikation speglar inte nödvändigtvis Europeiska kommissionens uppfattning eller åsikt.

Upphovsrätt © 2016 Eurodiaconia.

Alla rättigheter förbehålles.

